

Балюра А.О.
курсант ФПФОДР
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Телійчук В.Г.,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник, доцент,
доцент кафедри оперативної-розшукової
діяльності та спеціальної техніки ФПФПКП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Після проведення реформування правоохоронних органів їх основним та пріоритетним напрямом діяльності стала профілактика вчинення злочинів та попередження їх на стадії готування, а не очікування моменту замаху чи безпосереднього вчинення злочину. Однак, відразу постає питання про те, чи можливо це, адже початком досудового розслідування є момент внесення відомостей до ЄРДР про вже вчинене кримінальне правопорушення. У вирішенні цього питання постає суб'єктивний аналіз завдань та функцій, що виконуються оперативними підрозділами в частині здійснення ними оперативної-розшукової діяльності до внесення відомостей до ЄРДР.

Завданням ОРД є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави [3].

Оперативно-розшукова діяльність – це система гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів.

Згідно ст.13 Закону України «Про Національну поліцію» у складі поліції функціонують: 1) кримінальна поліція; 2) патрульна поліція; 3) органи досудового розслідування; 4) поліція охорони; 5) спеціальна поліція; 6) поліція особливого призначення [2].

Аналізуючи положення ст.1 Закону України «Про оперативно-

розшукову діяльність» стає зрозумілим, що завданням оперативно-розшукової протидії злочинності підрозділами кримінальної поліції є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена КК України, розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави. Водночас, у теорії ОРД виділяють такі основні організаційно-тактичні форми її здійснення як:

оперативний пошук первинної оперативно-розшукової інформації; оперативно-розшукове попередження злочинів; оперативна розробка злочинців; оперативно-розшукове забезпечення кримінального провадження [1].

Згідно ст.5 Закону України «Про ОРД» оперативно-розшукова діяльність здійснюється виключно визначеними у ній оперативними підрозділами Національної поліції; Служби безпеки України; Служби зовнішньої розвідки України; Державної прикордонної служби України; Управління державної охорони; органів, що слідкують за додержанням податкового законодавства; органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної пенітенціарної служби України; розвідувального органу Міністерства оборони України; НАБ України. Проведення ОРД іншими підрозділами зазначених органів, підрозділами інших міністерств, відомств, громадськими, приватними організаціями та особами забороняється [3].

Ми цілком згодні з Р.А. Халілевім, що оперативні підрозділи уповноважують здійснювати оперативно-розшукову діяльність своїх співробітників, а також негласних штатних та позаштатних працівників, крім цього, учасниками оперативно-розшукової діяльності, а відповідно й оперативно-розшукової протидії злочинам, є також особи, з якими встановлено конфіденційне співробітництво на засадах добровільності. За організацію ОРД, законність дій підпорядкованим їм співробітників і структурних оперативних підрозділів та служб відповідають керівники правоохоронних органів та оперативних підрозділів. [5].

Для успішного розслідування злочинів з боку системи і її ланок необхідно здійснювати ОРЗ, які, в свою чергу, виступають гарантом реалізації оперативно-розшукової функції підрозділами кримінальної та спеціальної поліції. Ефективна організація та чітке виконання оперативно-розшукової функції забезпечує:

своєчасне виявлення та усунення причин і умов, що сприяють скоєнню злочинів;

комплексне і глибоке вивчення оперативної обстановки на території обслуговування;

виявлення осіб, які становлять оперативний інтерес, використання найбільш оптимальних способів впливу на таких осіб та ефективне і швидке розкриття вчинених злочинів;

здійснення комплексних заходів, що виключають вчинення злочинів, які знаходяться на стадії готування;

швидке та повне розкриття злочинів [5].

Специфіка умов, у яких виконують службові завдання співробітники підрозділів кримінальної поліції, породжує певні особливості, такі як:

попередження, виявлення і розслідування тяжких та особливо тяжких злочини, у т.ч. минулих років, документування протиправної діяльності учасників організованих груп і злочинних організацій, протидія груповій злочинності, торгівлі людьми, незаконному обігу вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин і наркотичних засобів, розшук обвинувачених, підсудних, осіб, які ухиляються від відбування кримінального покарання, безвісно зниклих громадян, та ідентифікація невпізнаних трупів;

співробітники поліції, у межах своїх повноважень, беруть участь у формуванні та розробці проектів законів України, указів Президента України, нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, що стосуються програм протидії злочинності та їх безпосередньої реалізації;

організація і координація діяльності підрозділів кримінальної поліції, спрямованої на захист прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань. Аналіз, у межах компетенції, ефективності заходів, вжитих підрозділами оперативної служби щодо попередження, виявлення і розслідування злочинів, протидії організованим і груповій злочинності, розшуку обвинувачених, підсудних, осіб, які ухиляються від відбування кримінального покарання, безвісно зниклих громадян та встановлення осіб невпізнаних трупів та інше [4]

Отже, підсумовуючи зазначене вище, можна зробити висновок, що організаційно-правовою основою оперативно-розшукової протидії злочинності, підрозділами кримінальної поліції та спеціальної поліції, є Закон України «Про Національну поліцію», Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» та відомчі накази НП МВС, формування яких, частково, покладається на співробітників практичних та наукових підрозділів поліції, що в свою чергу забезпечує можливість повно та всебічно дослідити всі особливості здійснення ОРД та дати їм відповідне закріплення на рівні законодавства, відповідно до вимог та потреб цих підрозділів.

Результатом цього є те, що на сьогодні більшість злочинних намірів вдається виявляти та попереджувати за допомогою ОРД, що здійснюється відповідними суб'єктами - оперативними підрозділами та іншими особами, які у повній мірі чи частково сприяють здійсненню ОРД.

1.Гордієнко В.О. Оперативно-розшукові форми протидії підрозділами карного розшуку злочинам // Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: Матеріали конференції. – Х.: ХНУВС, 2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://univd.edu.ua/>

2.Закон України «Про Національну поліцію» // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.nda.gov.ua>

3. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>

4. Основні завдання УКП // ГУНП в Миколаївській області [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mk.npu.gov.ua>

5. Халілев Р. А. Проблеми діяльності сил ОРД ОВС у сфері протидії злочинності // Форум права. – 2010. – №2. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua>

Безверха Д.І.
курсант ФПФОДР
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Шинкаренко І.Р.
кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри оперативно-розшукової
діяльності та спеціальної техніки ФПФПКП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІ ЗАХОДИ: ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА СТАНДАРТИ ВИКОРИСТАННЯ

У чинному Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» відсутні окремі положення, що визначають поняття та вичерпний перелік оперативно-розшукових заходів (ОРЗ), як це має місце, наприклад, у законодавстві про оперативно-розшукову діяльність окремих країн СНД та Балтії [1].

Однак, в окремих статтях Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», наголошується на їхньому здійсненні.

Наприклад, ст. 7 цього закону вказано, що підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, зобов'язані у межах своїх повноважень відповідно до законів, що становлять правову основу оперативно-розшукової діяльності, вживати необхідних оперативно-розшукових заходів (ОРЗ) щодо попередження, своєчасного виявлення і припинення злочинів та викриття причин і умов, які сприяють вчиненню злочинів, здійснювати профілактику правопорушень.

В той же час, серед вчених і досі залишається відкритою дискусія з приводу, що саме мається на увазі під ОРЗ. Першочерговим питанням постає, законність здійснення спеціальних (оперативно-розшукових) заходів пов'язаних з обмеженням прав і свобод людини під час негласного поліцейського та досудового розслідування.